

JAN KOPECKÝ A KATEDRA DIVADELNÍ VĚDY A DRAMATURGIE DIVADELNÍ FAKULTY AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

JAN KOPECKÝ AND THE DEPARTMENT OF THEATRE SCIENCE AND DRAMATURGY OF THE THEATRE FACULTY OF ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

Jitka Rauchová*

Abstrakt: Když byla v roce 1949 převedena katedra teatrologie z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy na Divadelní fakultu AMU, stalo se toto pracoviště hlavním centrem výzkumu dějin a teorie českého divadla. Jednou z určujících osobností Katedra divadelní vědy a dramaturgie byl Jan Kopecký. Ten se stal již v roce 1950 docentem, o devět let později pak profesorem divadelní vědy. Vedle pedagogické a vědecké činnosti rovněž zastával několik funkcí na divadelní fakultě samé, ale i v dalších institucích, což jej předurčovalo k roli iniciátora změn v pedagogickém a vědeckém směřování divadelní vědy a jejího institucionálního zázemí nejen v 50. letech 20. století.

Klíčová slova: Jan Kopecký, AMU, DAMU, 1950–1960, Katedra divadelní vědy a dramaturgie.

Abstract: In 1949 when the Department of Teatrology was transferred from the Philosophical Faculty of Charles University to the Theatre Faculty of Academy of Performing Arts the Department of Theatre Science and Dramaturgy became the main centre of research of history and theory of Czech theatre for several years. One of the most determining personalities was Jan Kopecký. He already became a senior lecturer in 1950 and nine years later a professor of theatre science. Beside pedagogical and scientific activities he also held a number of positions at the Theatre Faculty itself but also in other institutions, which predestined him to the role of the important initiator of changes in pedagogical and scientific direction of theatre science and its institutional backgrounds not only in the 1950s.

Keywords: Jan Kopecký, Academy of Performing Arts in Prague, Theatre Faculty, 1950–1960, Department of Theatre Science and Dramaturgy.

---

*Akademie múzických umění v Praze, Malostranské náměstí 12, 118 00 Praha 1; e-mail: ???.

Dramatický odbor Akademie múzických umění v Praze, známější pod svým pozdějším názvem Divadelní fakulta (dále DAMU), který zahájil svou činnost v akademickém roce 1946–1947, byl po pedagogické a odborné stránce založen osobnostmi spjatými s pražskou Státní konzervatoří hudby. Budoucí vysoká škola se měla stát jakousi nadstavbou konzervatoře a podle organizačního statutu z 26. června 1946 měla studentům poskytnout „v praktickém i teoretickém směru takovou míru uměleckého, pokud je třeba vědeckého, popřípadě pedagogického vzdělání, aby byli [...] schopni řešit ty nejobtížnější umělecké úkoly“.¹ V raně poválečném období se jednalo o první rýze uměleckou vysokou školu v Československu a její profesorský sbor chtěl adepty vzdělávat především v divadelním umění, nikoliv ve vědě. Tradice divadelní vědy a estetiky divadla byla totiž zásluhou univerzitních profesorů Václav Tilleho a Otakara Zicha v této době již po etablovaná.² Důležitou úlohu sehrál estetický seminář Zichova žáka, profesora Jana Mukařovského,³ který se od roku 1937 konal na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a v němž byla značná pozornost věnována divadelním otázkám, zejména estetice dramatu. Zdárný rozvoj semináře však přerušilo uzavření českých vysokých škol na podzim roku 1939 a Mukařovský tak ve své práci mohl plně pokračovat až v roce 1945. Ke spolupráci na přednáškách tehdy přizval zkušené znalce divadla i dlouholeté praktiky: režiséra Jindřicha Honzla, dlouholetého dramaturga Národního divadla Františka Götze či scénografa Miroslava Kouřila.⁴ O tři roky později, tedy v roce 1948, pak na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy vzniklo samostatné studium divadelní vědy.⁵

Toto rozdělení kompetencí, kdy DAMU představovala prakticky orientovanou uměleckou školu, zaměřenou na výchovu herců, režisérů, dramaturgů, scénografů a tanečníků, a univerzity vědecko-teoretická pracoviště, však netrvalo dlouho. Tendence po unifikaci a centralizaci vzdělání a touha přiblížit teorii praxi se projeví i v oblasti divadelního školství: DAMU měla být napříště jediným místem, které poskytne zájemci vzdělání o divadle, a to jak po praktické, tak i teoretické stránce. Z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy tudíž byla na DAMU z iniciativy Jindřicha Honzla a to i přes protesty Jana Mukařovského a ministra školství, věd a umění Zdeňka Nejedlého⁶ převedena teatrologie. Do budoucna se mělo toto pracoviště systematictěji věnovat dramaturgii, vlastní výzkum pak měl opustit estetická východiska a zaměřit se na nový výklad divadelní historie. Na DAMU přešla valná

---

¹Rektorisová 1961, s. 20.

²Blíže Blümlová 2010; Knopp 2007.

³Blíže Kubínová – Lantová 2008.

⁴Jakubcová – Šormová 2012, s. 147.

⁵Viz Historie teatrologie na Filozofické fakultě UK.

⁶Literární archiv Památníku národního písemnictví (dále LA PNP) Praha, f. Jan Kopecký (neuspř.), přír. č. 42/2008, kart. 19 – složka Divadelní školství, Poznámky ze schůze Katedry divadelní vědy a dramaturgie z 16. 6. 1960.

většina Mukařovského spolupracovníků či posluchačů. Někteří z nich získali stálá místa (František Götz, Jindřich Honzl), další se stali externími členy nově vzniklé katedry divadelní vědy a dramaturgie. Na pracovišti se objevilo i několik nově jmenovaných mladých docentů. Mezi ně patřil i Jan Kopecký, který na DAMU získal v roce 1950 docenturu z dějin českého divadla a divadelní kritiky, o devět let později pak profesuru. Po celé desetiletí byl jednou z klíčových osobností katedry, která určovala její vědecké ideové směřování i personální složení.

Jan Kopecký se narodil 13. října 1919 v Habrkovicích u Kutné Hory do středostavovské rodiny. Otec byl účetním na místní četnické stanici, matka pocházela z maloroľnického rodu. Jan Kopecký studoval gymnázium v Mladé Boleslavi a následně reálné gymnázium v Praze XVI. Již od gymnaziálních let projevoval silný zájem o kulturní dění, především pak o divadlo. Z velmi detailních deníkových zápisů, které si Jan Kopecký po celý život vedl, je patrné, že většinu volného času gymnazista trávil v čítárně univerzitní knihovny či na přednáškách pro veřejnost, na nichž hovořili například Josef Träger či Bohumil Mathesius.⁷ Pomáhal redigovat Studentský časopis a pilně navštěvoval i pražská divadelní představení, z nichž psal velmi fundované recenze. Velmi si oblíbil zejména divadlo D Emila Františka Buriana, kde se seznámil s okruhem mladých tvůrců divadelního časopisu Program. Mimo jiné se zde seznámil i se scénografem divadla D Miroslavem Kouřilem a lektorem Jaroslavem Pokorným, s nimiž se po uzavření divadla v roce 1941 marně snažil vytvořit divadelní periodikum, které by nahradilo zrušený Program.⁸

Po vykonání maturitní zkoušky se Jan Kopecký v roce 1938 zapsal na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, studium mu však bylo znemožněno uzavřením vysokých škol v roce 1939. Hlubavý mladík se zájmem o divadlo pak pracoval na různých pozicích: byl pomocnou vědeckou silou v České akademii věd a umění, krátce působil v nakladatelství Františka Borového, byl rovněž divadelním referentem Lidových novin, v jejichž redakci se setkal s Janem Drdou či Václavem Řezáčem. Od roku 1943 pak zastával funkci režiséra v kladenském městském divadle. Stále se však věnoval i odborné práci a samostudiu. Docházel na přednášky Jana Mukařovského *Estetika jazyka*, které se konaly v rámci Lingvistického kroužku,⁹ psal studie a kritiky,¹⁰ editoval rozmanité odborné i umělecké sborníky – v nakladatelství Melantrich například uspořádal sborník studentských prací k počtě Miloše Weingarta nazvaný *Chvála řeči*.¹¹ Od počátku roku 1945 se účastnil schůzek,

---

⁷Tamtéž, kart. 22 – Diáře a zápisníky 1938–1972, Diář z roku 1938.

⁸Tamtéž, kart. 3 – 1939–1955, složka Korespondence 1939–45, Dopis J. Pokorného, b. d.

⁹Tamtéž, kart. 22 – Diáře a zápisníky 1938–1972, Diář z roku 1940.

¹⁰V roce 1944 vydal Jan Kopecký studii *Divákovy zápisky*, o rok později spis *O nové české divadlo*.

¹¹Redaktory svazku měli být vedle Jana Kopeckého i jeho přátelé Alena Vrbová a Josef Šedivý.

na nichž Miroslav Kouřil připravoval s dalšími levicově orientovanými divadelníky podklady pro plánované změny divadelnictví na socialistické bázi.¹²

V předválečném i válečném období tak Jan Kopecký navázal celou řadu velmi cenných přátelských kontaktů s umělci, divadelníky, vědci i redaktory, které udržoval i v následujících letech. Mladý divadelní kritik si v tomto období vybudoval pozici respektovaného, objektivního a rovněž oblíbeného znalce, což mu mimo jiné umožnilo stát se v roce 1943 mimořádným členem Syndikátu českých spisovatelů.¹³

Po osvobození v roce 1945 se pětadvacetiletý Jan Kopecký s velkým nadšením zapojil do praktického divadelního života – stal se nejprve dramaturgem činohry 5. května, od roku 1947 stejnou funkci zastával v Národním divadle. Již 1. června 1945 navíc vstoupil do Komunistické strany Československa,¹⁴ s jejímiž členy či sympatizanty, například s kritikem Jiřím Hájkem či scénografem Miroslavem Kouřilem, spolupracoval již za války. Zároveň v této době dokončoval i studia na pražské Filozofické fakultě – v roce 1946 složil úspěšně doktorskou zkoušku z oboru slovanských literatur a filosofie.¹⁵ Při studiu se sblížil s literárním vědcem Václavem Černým, pro jehož Kritický měsíčník psal v prvních poválečných letech společně s dramaturgem Karlem Krausem příspěvky o divadle. Odchýlil se tak od svých spolustraníků Jiřího Hájka a Jaroslava Pokorného, kteří se od roku 1946 vůči Černému a jeho koncepci poválečného uspořádání kultury, která byla v rozporu s marxistickými představami, ostře vyhraňovali. V následujících letech byly příspěvky do Kritického měsíčníku Janu Kopeckému opakovaně vytýkány a hodnoceny jako ideologické pochybení. Dlužno podotknout, že Kopecký tuto výtku přijal za svou.¹⁶

Přelom čtyřicátých a padesátých let patřil z hlediska společenské angažovanosti a členství v rozmanitých státních institucích nepochybně k nejnáročnějším v životě Jana Kopeckého. Když byl 20. března 1948 schválen poslaneckou sněmovnou nový divadelní zákon, stal se Jan Kopecký předsedou jedné ze dvou nově ustanovených organizací dohlížejících na divadelní život v Československu – Divadelní propagační komise při Ministerstvu informací a osvěty. Poté, co byla tato instituce v roce 1951 nahrazena Divadelní a dramaturgickou radou, byl jmenován členem jejího předsednictva. Jan Kopecký byl v padesátých letech členem takřka všech redakcí časopisů, komisí a soutěžních porot, které navázaly na starší tradici, či byly nově ustaveny: účastnil se Jiráskova Hronova, byl jedním z hodnotitelů Di-

---

¹²Bliže Rauchová 2011, s. 29–39.

¹³LA PNP Praha, f. Jan Kopecký, přír. č. 3/2008, Kart. 5, Korespondence, složka Korespondence 30. léta do roku 1960, Dopis Syndikátu českých spisovatelů z 12. 11. 1943.

¹⁴Archiv DAMU, kart. DAMU – děk. KSČ A–K, Osobní spisy, Složka Jan Kopecký, Vyjádření Závodní organizace KSČ v Národním divadle.

¹⁵LA PNP Praha, f. Jan Kopecký, přír. č. 3/2008, kart. 3, složka Korespondence 1947–1949, Vlastní životopis z 1. 12. 1949.

¹⁶Archiv DAMU, kart. DAMU – děk. KSČ A–K, Osobní spisy, Složka Jan Kopecký, Vlastní životopis z 13. 10. 1950.

vadelní žatvy, řídil divadelní referát Lidových novin, podílel se na vydávání spisů A. N. Ostrovského.¹⁷ Od roku 1949, kdy byl založen oficiální časopis *Divadlo*, byl členem jeho redakční rady, přispíval však rovněž do časopisů *Tvorba*, *Kulturní život* či do sovětského periodika *Těatr*. Stal se členem výboru divadelního oddělení¹⁸ Československo-sovětského institutu,¹⁹ byl členem redakční rady časopisu *Sovětské divadlo* a přijat rovněž byl do Svazu československých spisovatelů, kde byl členem Kroužku dramatiků a kritiků.²⁰ Jan Kopecký byl v této době přetížen tolika funkcemi, že závodní organizace KSČ v Národním divadle upozorňovala na to, že se mu nedostává času na stranickou práci ani na rodinu.²¹

V říjnu 1952, tedy v době, kdy již působil na DAMU, navíc vstoupil Jan Kopecký do nových, nikoliv však neznámých vod - stal se přednostou divadelního odboru Ministerstva školství, věd a umění, v jehož čele stál Zdeněk Nejedlý. Doc. Klementina Rektorisová, Kopeckého kolegyně z DAMU, jej v posudku vyžádaném ministerstvem charakterizovala následovně: „Má vysokou pracovní morálku, pracuje velmi intenzivně. [...] Někdy dělá předčasné a ukvapené závěry. V jednání s lidmi je rozhodný (ne vždy v zájmu pravdy), pohotový. Po návratu ze SSSR se stal srdečnějším podnětnějším ve styku se soudruhy, jeho jednání se již nejeví tak často jako sobecké. [...] Za věcí dovede jít přímo, skoro až bezohledně i tvrdě, bez ostražitosti, zejména k jiným soudruhům ve vyšších funkcích.“²² Poměrně záhy se Kopecký stal jedním z blízkých spolupracovníků ministra Zdeňka Nejedlého, byl mimo jiné členem „smetanovského a jiráskovského“ poradního sboru,²³ v nichž se zaměřoval na akce spojené s divadlem, podílel se rovněž na prosazování díla Josefa Kajetána Tyla do povinných dramaturgických plánů divadel.

Ostatními kolegy z divadelní fakulty, jejímž pedagogem zůstával, byl Jan Kopecký vnímán jako vlivný zastávce umělecké školy v nejvyšších politických kruzích a obhájce jejího práva na život.²⁴ V roce 1953 byla totiž budoucnost školy

¹⁷Tamtéž, Dopis 25. místní organizace KSČ závodní organizaci KSČ DAMU z 2. 5. 1951.

¹⁸LA PNP Praha, f. Jan Kopecký, přír. č. 3/2008, kart. 3, složka Korespondence 1947–1949, Jmenovací dopis Zdeňka Nejedlého z 26. 3. 1953.

¹⁹Vznik Československo-sovětského institutu při MŠVU již v roce 1950 podnítil Zdeněk Nejedlý; nová instituce měla sloužit jako spojovací článek mezi výsledky sovětské vědy a vědou českou. Od roku 1951 divadelní oddělení vydávalo vlastní časopis *Sovětské divadlo*, v jehož redakci se sešli Jaroslav Pokorný, Eva Šmeralová, Vladimír Adámek aj.

²⁰Archiv DAMU, kart. DAMU – děk. KSČ A–K, Osobní spisy, Složka Jan Kopecký, Dr. Jan Kopecký – přehled úkolů a funkcí.

²¹Tamtéž, Vyjádření Závodní organizace KSČ v Národním divadle.

²²Tamtéž, Posudek Klementiny Rektorisové z 23. 6. 1952.

²³LA PNP Praha, f. Jan Kopecký, přír. č. 3/2008, kart. 22 – Diáře a zápisníky 1938–1972, Diář z roku 1952.

²⁴František Götz kupříkladu v soukromém dopise ze 4. srpna 1953 Janu Kopeckému napsal: „Doufám, že budeš u pramene rozhodnutí nad osudy naší školy bdít, aby se nestalo nic, co by škole uškodilo.“ LA PNP Praha, f. Jan Kopecký, č. přír. 3/2008, kart. 3 – Korespondence 1939–1955, složka 1953, dopis F. Götze ze 4. srpna 1953.

poměrně nejistá. Po reorganizaci vlády 14. září 1953 vznikla dvě nová ministerstva – školství a kultury. V čele rezortu kultury stanul bývalý ministr informací Václav Kopecký a mezi jeho úředníky se zařadil i Jan Kopecký. Všechny vysoké školy začaly po reorganizaci spadat pod pravomoc ministerstva školství, umělecké vysoké školy si však ve své správě ponechalo právě ministerstvo kultury. V této době však probíhala diskuze o dalším osudu divadelního školství v republice, dokonce se uvažovalo i o nejradiálnějším řešení, tj. obnovení činnosti konzervatoří a zrušení vysokého uměleckého školství. Určité přízně se však škole nakonec na popud Jana Kopeckého ze strany ministra Václava Kopeckého dostalo – po upozornění na špatnou sociální situaci studentů DAMU se ministr rozhodl podpořit školu velkorysým finančním příspěvkem.²⁵

Jan Kopecký však nebyl s prací na nově vzniklém ministerstvu příliš spokojený. V srpnu 1954 se tudíž v jeho zápisníku objevují zmínky o odchodu, k němuž došlo na podzim téhož roku.²⁶ Od akademického roku 1954–1955 se tak mohl opět plně věnovat práci pro divadelní fakultu.

Jan Kopecký s Akademií múzických umění externě spolupracoval již od března 1949, kdy ještě působil jako dramaturg činohry Národního divadla. Na škole přednášel dějiny českého divadla, účastnil se státních zkoušek a vedl absolventské práce. V té době škola procházela bouřlivým vývojem, který odstartovaly únorové události roku 1948, následná činnost akčních výborů a první prověrky. V roce 1949 byla zrušena státní konzervatoř, jejíž studenti byli převedeni na AMU, ve stejném roce začaly být nově zaváděny obory, jejichž vedení se ujímali čerstvě jmenovaní řádní či smluvními profesori, které své zkušenosti načerpali v praxi prvorepublikových, často avantgardně orientovaných divadel. V oboru teorie tance tak byl řádným profesorem jmenován Jan Rey, v oboru jevištního výtvarnictví František Tröster, smluvními profesory se pak stali Božena Půlpánová pro obor herectví a pro obor režie František Salzer, Ota Ornest a Jindřich Honzl.²⁷

Po celá padesátá léta hledala Akademie múzických umění svou identitu a místo v systému vysokých škol. Významnou změnu v dosavadní organizaci školy představovalo přijetí nového zákona č. 58/1950 Sb. o vysokých školách,²⁸ v jehož důsledku vznikla z dramatického odboru divadelní fakulta a podle sovětského vzoru byl důsledně zaveden systém kateder zřizovaných ministerstvem školství, v jejichž čele stáli ministrem jmenovaní vedoucí. Na DAMU vznikly čtyři katedry: katedra divadelní vědy a dramaturgie, do jejíhož čela byl postaven v této době již velmi nemocný Jindřich Honzl, katedra režie a jevištního výtvarnictví vedená Františkem Salzerem, katedra herecká, jejíž vedoucí se stala Božena Půlpánová, a katedra

---

²⁵ Tamtéž, Děkovný dopis AM. Brousila z 23. 12. 1953.

²⁶ Tamtéž, kart. 22 – Diáře a zápisníky 1938–1972, Zápisník z 1. 7.–31. 12. 1954.

²⁷ Tamtéž, kart. 3, složka Korespondence 1947–1949, Dopis Ministerstva školství, věd a umění ze 7. 12. 1949.

²⁸ Mokres 1999, s. 116–118.

taneční choreografie a pedagogiky v čele s Janem Reyem (Reimoserem). Samy katedry však v následujícím desetiletí vzájemně příliš nespolupracovaly, což se stalo předmětem časté kritiky, která vyvrcholila na Pedagogické konferenci v dubnu 1957.²⁹ Nejvíce napadena tehdy byla právě katedra divadelní vědy a dramaturgie, která byla od svého vzniku svým vědeckým zaměřením na umělecké vysoké škole víceméně cizorodým prvkem. Přetrvávající averzi ke katedře, která nesplynula se zbytkem školy a nakonec přešla v roce 1960 na Univerzitu Karlovu, je ostatně možné shledat v textu o dějinách DAMU, který při příležitosti 30. výročí vzniku DAMU připravila tehdejší děkanka Eva Šmeralová Adámková – o existenci katedry divadelní vědy a dramaturgie či o osobnostech na ní působících v něm nepadla ani zmínka.³⁰ O pět let později Šmeralová přidala lakonickou poznámku o vzniku katedry a jejím vedoucím Jindřichu Honzlovi.³¹

Jan Kopecký se stal v roce 1950 interním členem právě katedry divadelní vědy a dramaturgie, na níž vedl 12 hodin přednášek týdně. Do svého deníku si v této době zapsal následující: „Nový život. Tvá hlavní práce: AMU!“³² Za hlavní úkol pro následující rok si pak vytkl vytvoření učebnice dějin novodobého českého divadla, v níž by přehodnotil jejich dosavadní výklad. Tento úkol byl vnímán jako důležitý i z ideologického hlediska, na jeho splnění se tudíž ihned zaměřila celá katedra. První skripta tak vyšla krátce po započetí práce – v roce 1951.³³

Poměrně záhy se však ukázalo, že vědecko-pedagogická činnost nebude tvořit základ Kopeckého působení na divadelní fakultě. V roce 1951, pár měsíců po svém nástupu, totiž byl nucen zastoupit na postu vedoucího katedry nemocného Jindřicha Honzla. Tuto funkci pak zastával ještě dvakrát – v období 1955–1956 a 1956–1957. Záhy po svém nástupu byl navíc po dvě období i děkanem fakulty, což s sebou neslo i další povinnosti: Kopecký byl nucen se pravidelně účastnit schůzí Rady vysoké školy, fakultní rady, zasedání kateder i dalších porad a jednání. V čele instituce navíc stál v jednom z nejproblematičtějších období školy z hlediska pedagogického i ideologického směřování.³⁴ Jan Kopecký byl nucen řešit nejen praktické otázky provozu, k nimž patřilo například vypracování statutu studentského divadla Disk, donucení všech kateder k odevzdání učebních plánů a osnov či stanovení

---

²⁹Více ke konferenci Rauchová 2015, s. 113–115.

³⁰Archiv DAMU Praha, kart. Děj. DAMU – oslavy, složka Oslavy 30. výročí DAMU a Disku 1976, Eva Šmeralová, K některým otázkám vzniku a vývoje divadelního školství (strojopis).

³¹Tamtéž, složka Oslavy 35. výročí, Eva Šmeralová, Podkladové materiály pro s. rektora.

³²LA PNP Praha, f. Jan Kopecký, č. přír. 3/2008, kart. 23, Deníky z let 1940–1960, Deník z roku 1950–1951.

³³Jan Kopecký napsal část *České divadlo v počátcích obrození* (1951; část přepracována jako 2. díl *Nástinu dějin českého divadla*), byl rovněž autorem publikace *Nástin dějin českého divadla* (skripta, 4. díl: 1851–1890, 1951; 2. díl: Doba „Temna“, 1953; 5. díl: 1890–1918, 1953). Jaroslav Pokorný vydal *Dějiny světového divadla* (1951). Další díly učebnice pak vyšly v průběhu několika následujících let.

³⁴15 let DAMU a Disku 1961, s. 66–67.

povinné četby pro studenty, ale i záležitosti politickoideologické; fakulta musela reagovat na jemné změny ideologického kurzu KSČ, plnit úkoly pětiletky, reagovat na impulzy ze SSSR. Hlavním úkolem vysokých škol této doby byla především výchova ideologicky uvědomělého posluchače, právoplatného člena „nové gottwaldovské mládeže“. Zvýšenou pozornost tak bylo nutné věnovat ideovému plánu vysokých škol, jehož projednávání se stalo nedílnou součástí porad děkanátu. Divadelní fakulta se navíc zaměřila na zapojení systému Stanislavského do osnov,³⁵ vyřešena musela být otázka, zda učit či neučit estetiku.³⁶ Častým tématem schůzí děkanátu byly i kritiky a sebekritiky jednotlivých pedagogů. Jak však konstatoval kádrový posudek Jana Kopeckého, který vypracovala Závodní organizace KSČ na DAMU, „ve funkci děkana upevnil chod celé školy“.³⁷

Ihned po svém vstupu na divadelní fakultu se Kopecký rovněž aktivně zapojil do všech mimopracovních a stranických povinností. Byl členem reformní komise fakulty, stal se předsedou Klubu soudruhů profesorů. Jako člen³⁸ výboru závodní organizace KSČ na DAMU se pravidelně účastnil schůzí, v nichž se tvořila skutečná rozhodnutí o budoucnosti školy a o osudu studentů i pedagogů.³⁹ Docházel rovněž na plenární schůze Československého svazu mládeže a odborové organizace.

Na katedře byl po celá padesátá léta značně nesourodý kolektiv. Vedle starších pedagogů se zkušeností s prvorepublikovou divadelní praxí či pedagogickou činností na konzervatoři, jakými byli profesor divadelní vědy Jindřich Honzl či profesor praktické dramaturgie František Götz, nastoupilo na katedru mnoho mladých docentů a odborných asistentů. Někteří z nich měli velmi dobré odborné školení z Mukařovského semináře či získávali zkušenosti v protektorátních divadlech; pracovišti se tak na rozdíl od jiných kateder vyhnuli kvapně jmenování mladí docenti bez praktické zkušenosti, avšak se sovětským školením, kteří více než na odbornost dbali na ideologickou čistotu. V roce 1950 byli docenty jmenováni Jan Kopecký (dějiny českého a slovenského divadla a kritiky) a Jaroslav Pokorný (obecné dějiny divadla), o něco později nastoupil František Černý, který v letech 1949–1951 pracoval v Ústavu pro českou literaturu a souběžně učil externě na DAMU. V roce 1952 se Černý stal odborným asistentem a rok později docentem dějin českého divadla a kritiky. Odbornými asistenty byli Milan Obst (teorie divadla), Karel Martínek (předrevoluční a porevoluční ruské divadlo), Jan Rak (dějiny literatury), Zdeněk

---

³⁵Mimo jiné 15. 3. 1951 proběhla na AMU velká diskuze o Stanislavském, na níž se podílely všechny katedry DAMU. LA PNP Praha, f. Jan Kopecký, č. přír. 3/2008, kart. 23, Deník z roku 1951.

³⁶Tamtéž, Deník z roku 1950–1951.

³⁷Archiv DAMU, kart. DAMU – děk. KSČ A–K, Osobní spisy, Složka Jan Kopecký, Kádrový posudek na s. Jana Kopeckého z 5. 7. 1952.

³⁸Ve stranické struktuře DAMU byl Jan Kopecký do roku 1958, kdy přešel do závodní organizace KSČ Svazu československých dramatických umělců.

³⁹Členy byli mimo jiné Eva Šmeralová Adámková, Vladimír Adámek, Antonín Dvořák, František Černý, František Beneš.

Stříbrný (dějiny zahraničního divadla). Miloš Fiala (dějiny zahraničního divadla), asistenty pak Jaroslav Fixa a Ljubov Klosová Cimlerová. Na katedře však jako externisté po celá padesátá léta působili i další pedagogové.⁴⁰ Ve většině případů se jednalo o skutečné odborníky v oboru, postavení externistů však jejich vědecké erudici neodpovídalo. Místa byla i přes náročnost příprav přednášek a seminářů špatně placená, navíc nikdy nebylo jisté, zda bude smlouva prodloužena i v dalším roce. Několik pedagogů se tak katedrou v rolích externistů spíše mihlo.⁴¹

Problematickou osobností na katedře byl Jaroslav Pokorný, docent dějin světového divadla, který v první polovině 50. let zastával velmi dogmatický názor na vývoj a funkci divadla. S Kopeckým se znal již více jak deset let, jejich politické a ideologické názory a strategie se však postupně rozcházely. Dávné přátelství tak bylo zapomenuto. Jaroslav Pokorný se vůči Janu Kopeckému ostře vyhranil a sváděl s ním neustálé odborné i osobní spory, mimo jiné o ideový plán pracoviště.⁴² Na katedře vznikala nepříjemná atmosféra, kterou Jan Kopecký charakterizoval následovně: „Mezi námi není soudružství, pouze korektnost. [...] Často sledujeme práci toho druhého jenom proto, abychom ho potom mohli utopit. Stále se vytažují staré záležitosti.“⁴³ V důsledku sporů a kritiky způsobu vedení ze strany Jaroslava Pokorného se tak Jan Kopecký rozhodl nepřijmout funkci děkana, zdráhal se rovněž převzít po Pokorném funkci vedoucího katedry. Kompetenčních rozepří si byli vědomi i studenti a v některých případech – alespoň dle názoru ostatních pedagogů – jich zneužívali, a to především aspiranti.⁴⁴ Celý spor nakonec ukončil Pokorného odchod z katedry, k němuž došlo na jaře 1955, tedy v době kdy zastával post vedoucího. Pokorný však i mimo katedru pracoviště kritizoval – vadilo mu zejména její úzké zaměření na divadelní vědu a neschopnost vychovat dobrého dramaturga.⁴⁵

---

⁴⁰Externisty katedry divadelní vědy a dramaturgie byli (dle abecedy): Jan Císař (estetika a dějiny českého divadla), Jan Grossmann (seminář praktické dramaturgie 1956–58), Jaroslav Janů (dějiny české literatury), Jaroslav Jiránek (marx-leninská estetika), Miroslav Kačer (seminář dějin českého divadla), Jana Kalvodová (dějiny čínského divadla), František Kautman (česká literatura), Vladimír Kovařík (rozhlasová a televizní dramaturgie), Karel Kraus (práce s textem a překladem), Milan Lukeš (dějiny zahraničního divadla), Mojmír Otruba (dějiny české literatury), Vladimír Procházka (dějiny českého divadla), Erik Saudek (teorie a praxe překladu), Ondřej Sekora (dějiny slovenské literatury), Miloslav Stehlík (autorská výchova), Ota Šafránek (autorská výchova), Evžen Turnovský (proseminář dějin divadla).

⁴¹Jednalo se o Josefa Balvína, který vedl dramaturgický proseminář (1958), Vladimíra Bretta, který přednášel dějiny zahraničního divadla (1956), asistenta Zdeňka Digrina (1953–1956), Miroslava Doulíka a Jarmilu Drobnu, kteří byli tajemníky katedry.

⁴²Archiv DAMU Praha, kart. DAMU děk. KSČ 1954–1976 Divadelní věda, složka Zápisy stranických skupin, Zápis schůze stranické skupiny z 11. 10. 1954.

⁴³Tamtéž, Zápis stranické skupiny z 15. 4. 1955.

⁴⁴Tamtéž, kart. Archiv – Proverky 1948–1949 (?), složka Miloš Fiala, Karel Martínek – Osobní posudek na s. Miloše Fialu.

⁴⁵Jaroslav Pokorný často své výhrady publikoval, o špatné výchově dramaturgů se například zmínil v oficiálním časopise *Divadlo*. Pokorný 1955, s. 3–9.

Skutečnost, že Jan Kopecký byl opravdový spiritus agens katedry divadelní vědy a dramaturgie, je patrná především v době, kdy nemohl pracoviště řídit. Na podzim roku 1955 totiž onemocněl infekční žloutenkou a období mezi říjnem 1955 a lednem 1956 strávil na infekčním oddělení motolské nemocnice a následně v Pavlovově ústavu v Karlových Varech. Řízením katedry byl pověřen František Götz, ale občas si s tímto úkolem nevěděl rady. Jak si posteskl František Černý, který byl Götzovi nápomocen, „dopředu jen stěží půjdeme, chod však zajistíme“.⁴⁶ V době Kopeckého nepřítomnosti prozatímní vedení řešilo nový ideový plán katedry a osnovy, nejvíce je však děsila krátce předtím započatá reorganizace,⁴⁷ která měla mimo jiného pracoviště připravit na plánovanou systematizaci.

Systematizace vysokých škol měla být vyhlášena k 1. lednu 1956 a podle ní měla katedra divadelní vědy a dramaturgie disponovat pěti profesory a docenty, dvěma odbornými asistenty a pouze jedním asistentem, což bylo pro řádný provoz pracoviště velmi nízké číslo.⁴⁸ Götz i Černý si uvědomovali nutnost prosazení změn zejména v počtu členů profesorského sboru,⁴⁹ bez přítomnosti Kopeckého a jeho dobrých kontaktů si však nebyli jisti úspěchem. Nakonec byla naštěstí systematizace odložena, nejspíše kvůli blížícímu se sloučení ministerstva kultury s ministerstvem školství, k němuž došlo 16. června 1956, a přijetí novely zákona o vysokých školách (zákon č. 46/1956 Sb. z 24. září 1956). AMU se po sloučení ministerstev vrátila mezi ostatní vysoké školy a v následujících letech byla nucena čelit vzrůstajícímu tlaku na zvýšení vědecké úrovně svých pedagogů.⁵⁰

V únoru 1956, tedy v čase, kdy byl Jan Kopecký stále v rekonvalescenci, se objevily ještě palčivější problémy – i divadelní fakulta se musela vyrovnat s důsledky XX. sjezdu KSSS. Když se tedy Jan Kopecký 16. března 1956 vrátil do školy, byl sice nadšeně přivítán, ihned jej však čekala schůze u děkana, jejímž cílem bylo zapracování výtěžků XX. sjezdu do práce školy.⁵¹ V následujícím měsíci se sjezd a reakce ÚV KSČ staly rovněž častým tématem jednání plenárních schůzí místní stranické organizace. Nejhmotatelnějším důsledkem uvolněnější atmosféry, která

---

⁴⁶LA PNP Praha, f. Jan Kopecký, č. přír. 3/2008, kart. 4 – Korespondence 1955–1964, složka říjen 1955 – leden 1956, Dopis F. Černého, b. d.

⁴⁷Na Kopeckého návrh byla zřízena kartotéka absolventských prací, chodby byly vyzdobeny portréty významných herců a divadelních umělců, zřízena měla být i výstavka dokumentující činnost katedry. LA PNP Praha, f. Jan Kopecký, č. přír. 3/2008, kart. 4 – Korespondence 1955–1964, složka říjen 1955 – leden 1956, dopis L. Klosové z 1. 12. 1955.

⁴⁸Tamtéž, dopis F. Götze b. d.

⁴⁹Podle Františka Černého bylo třeba mít profesora dějin světového divadla, českého divadla, sovětského divadla, kritiky, dramaturgie a světové literatury. V ideálním případě tak měla katedry v systematizaci dosáhnout sedmi míst docentů a profesorů, tří odborných asistentů a dvou asistentů. LA PNP Praha, f. Jan Kopecký, č. přír. 3/2008, kart. 4 – Korespondence 1955–1964, složka říjen 1955 – leden 1956, dopis F. Černého b. d.

⁵⁰Více k vývoji divadelní fakulty v období 1953–1961 Rauchová 2015, s. 111–116.

⁵¹LA PNP Praha, f. Jan Kopecký, přír. č. 3/2008, kart. 22 – Diáře a zápisníky 1938–1972, Diář z roku 1956.

začala po únoru 1956 panovat na fakultě, se stala již výše zmiňovaná pedagogická konference, která byla v dubnu 1957 formálně uspořádána k desátému výročí založení školy. Pozornost vzbudil zejména příspěvek Radovana Lukavského, který Umělecká rada fakulty na svém jednání označila za „nebezpečně zajímavý“.⁵²

I přes všechny úřednickou a stranickou aktivitu zůstával Jan Kopecký především fundovaným vědcem. Po celá padesátá léta spolupracoval se zahraničními vědci i institucemi. Součástí této jeho aktivity samozřejmě byly zahraniční cesty. Na podzim 1951 absolvoval spolu s delegací divadelníků svou první cestu do Sovětského svazu, kam se vrátil ještě v únoru 1955, a to ze studijních důvodů. Tehdy strávil několik dnů v moskevském GITISu (*Gosudarstvennyj Institut Teatralnogo iskusstva*), kde se setkal s dřívějším posluchačem DAMU Leošem Suchařípou, ve zbylém čase pak studoval pozůstalostní fond Konstantina S. Stanislavského, v němž se zaměřil na režisérovu korespondenci s Jaroslavem Kvapilem. Jako jeden z mála českých divadelních vědců se mohl účastnit i zasedání Mezinárodní divadelní institut (ITI).⁵³ Ještě předtím, než Československo roku 1950 z této prestižní organizace vystoupilo, se podílel v červnu 1949 na II. kongresu ITI v Curychu, v kontaktu s belgickým divadelníkem René Hainauxem, redaktorem institucionálního časopisu *World Theatre*, zůstal po celá 50. léta.⁵⁴ Když pak Československo v roce 1955 obnovilo s ITI styky, stal se právě Kopecký československým členem. Jeho zásluhou rovněž divadelní fakulta získala v říjnu 1950 z pozůstalosti renomovaného, avšak v této době kritizovaného divadelního kritika Jindřicha Vodáka velmi cennou knihovnu čítající více jak 10 000 svazků.⁵⁵

Vědecké aktivity Jana Kopeckého se však neomezovaly pouze na DAMU. V roce 1952 stál u zrodu Aktivu divadelních historiků při katedře divadelní vědy a dramaturgie DAMU, jehož členy byli mimo jiné Antonín Dvořák, Vladimír Müller, Josef Träger, Jaroslav Pokorný či Ludvík Páleníček. Jedním z cílů Aktivu bylo vytvoření chybějící divadelní bibliografie. Tento úkol byl však velmi komplikován tím, že badatelům nebyly k excerpci zpřístupňovány kulturní časopisy z let 1918–1948.⁵⁶ Dalším z cílů bylo rovněž zpracování dějin českého divadla moderní doby a teoretické vyjasnění pojmu realismus.

---

⁵²Tamtéž.

⁵³ITI sídlil v Paříži a do jeho čela byl na ustavující konferenci, která se konala v létě roku 1948 v Praze, zvolen Armand Salacrou, funkci generálního sekretáře zastával Maurice Kurtz. Ostatními členy byli Erich Nikowitz (Rakousko), Maurice Huisman (Belgie), S. I. Hsiung (Čína), Richard Ordynski (Polsko), Llewellyn Rees (Anglie), Emil Oprecht (Švýcarsko), Jindřich Honzl (Československo) a J. B. Priestley (cons. ex off).
⁵⁴LA PNP Praha, f. Jan Kopecký, přír. č. 3/2008, kart. 3, složka Korespondence 1939–1955, Korespondence s R. Hainauxem.

⁵⁵Tamtéž, Dopis knihovníka Vladimíra Šeffla z 31. 10. 1950.

⁵⁶Tamtéž, kart. 22 – Diáře a zápisníky 1938–1972, Diář z roku 1955 – zápis o jednání Aktivu z 15. 1. 1955.

Z činnosti Aktivu vzešly sborník studií a dokumentů *Listy z dějin českého divadla*, cyklus přednášek *Mistři českého jeviště*, který se konal v Disku, ale i návrh na vznik divadelního kabinetu.⁵⁷ Aktiv však nebyl jediný, kdo usiloval o vznik vědecko-výzkumného pracoviště, zaměřeného na otázky divadla. Již v roce 1950 o podobném projektu uvažovali pracovníci divadelního oddělení Národního muzea,⁵⁸ o pět let později pak na tuto myšlenku navázal Jan Port z téže instituce. V roce 1955 tak probíhal v kolegiu ministerstva kultury spor, který František Černý nazval v korespondenci s Janem Kopeckým bojem o muzeum.⁵⁹ Jan Port totiž plán na zřízení nového pracoviště napadl s poukazem na to, že výzkum dějin divadla již několik desítek let provádí právě divadelní oddělení Národního muzea, je tedy nutné pouze posílit jeho pravomoci. Kabinet pro studium českého divadla nakonec v roce 1956 vznikl při Ústavu pro českou literaturu Československé akademie věd zásluhou Františka Černého a Jana Mukařovského a uplatnění v něm našlo mnoho bývalých aspirantů katedry divadelní vědy a dramaturgie.⁶⁰

Jan Kopecký stál v roce 1957 rovněž u zrodu divadelního čtrnáctideníku, který vydával nově vzniklý Svaz divadelních umělců – Divadelních novin. Časopis, jehož se stal Kopecký prvním šéfredaktorem, se soustavně orientoval na soudobou inscenační produkci, o níž přinášel kritiky, mnoho článků se rovněž věnovalo dějinám českého divadla a to v často nezkreslené perspektivě.⁶¹ Do časopisu přispívala celá řada pedagogů i absolventů katedry divadelní vědy a dramaturgie, například František Černý, Alena Urbanová či Leoš Suchařípa. Zásluhou liberálního řízení Divadelních novin se tak do oficiálního povědomí často vracely v předcházejících letech zapomenuté osobnosti prvorepublikového divadla.

Po odchodu Jaroslava Pokorného z katedry divadelní vědy a dramaturgie, pedagogické konferenci a vyššímu zapojení nejvýznamnějších pedagogů katedry do mimoškolních aktivit se začaly ozývat hlasy o vhodnosti převedení katedry zpět na Univerzitu Karlovu. Iniciativa vzešla podle poznámek Františka Černého nejen ze strany ministerstva kultury a Jaroslava Pokorného, ale i od dlouholetého rektora AMU A. M. Brousila.⁶² Ten předpokládal, že na divadelní fakultě katedra zůstane, bude však praktičtěji orientovaná než nově vzniklé univerzitní pracoviště.

V roce 1960, kdy už bylo jasné, že katedra divadelní vědy a dramaturgie na DAMU od nového akademického roku nebude fungovat, se mezi pedagogy katedry

---

⁵⁷Černý 2005, s. 141–142.

⁵⁸Bližie Trávníčková 2014, s. 5–22.

⁵⁹LA PNP Praha, f. Jan Kopecký, č. přír. 3/2008, kart. 4 – Korespondence 1955–1964, složka říjen 1955 – leden 1956, Dopis F. Černého z 11.–12. 11. 1955.

⁶⁰Členy nově vzniklého pracoviště, jehož cílem bylo stát se ohniskem divadelně vědné práce, se stali vedle S. Černého i V. Procházka, E. Turnovský a L. Říhová, o rok později pak byla přijata L. Klovová.

⁶¹Pömerl 1995, s. 40.

⁶²LA PNP Praha, f. Jan Kopecký, č. přír. 42/2008, kart. 12, složka Divadelní školství, Zpráva F. Černého o historii katedry – zápisky J. Kopeckého.

rozproudila na jedné ze schůzí diskuze o příčinách této situace. V jednotlivých příspěvcích, s nimiž vystoupili všichni členové katedry, bylo hodnoceno dosažení stanovených cílů, atmosféra pracoviště, vědecké a pedagogické metody, úspěšnost absolventů a přijetí pracoviště odbornou veřejností. Ze všech příspěvků vysvítá jediné; neúspěch pracoviště byl částečně způsoben osobními antipatiemi a špatnou atmosférou na pracovišti, hlavním důvodem však spočíval v cizorodosti vědecko-pedagogického pracoviště na umělecké vysoké škole. Po odchodu Jana Kopeckého a většiny jeho spolupracovníků katedry na Filozofickou fakultu na DAMU vznikla režijně-dramaturgická katedra, do jejíhož čela se postavil Antonín Dvořák. Výuky dramaturgie se společně s režisérem Františkem Štěpánkem ujali žáci Františka Götze Jan Císař, Jaroslav Vostrý. V dějinách DAMU se tak začala psát nová kapitola.

SOUPIS ZDROJŮ

ARCHIVNÍ PRAMENY:

Archiv DAMU Praha

kart. Archiv – Prověrky 1948–1949 (?);

kart. DAMU – děk. KSČ, A–K;

kart. Děk. DAMU – oslavy;

kart. DAMU – děk. KSČ 1954–1976 Divadelní věda.

Literární archiv Památníku národního písemnictví Praha

fond Jan Kopecký (neuspoř.)

přír. č. 3/2008, kart. 3, 4, 5, 22, 23;

přír. č. 42/2008, kart. 12, 19.

LITERATURA:

Blümllová, D. (2010). *Evropan Václav Tille*. České Budějovice: Společnost pro kulturní dějiny.

Černý, F. (2005). *Za divadlem starým i novým*. Praha: Karolinum.

Jakubcová, A. – Šormová, E. (2012). Dějiny je třeba napsat znovu. Rozhovor s divadelním historikem PhDr. Adolfem Scherlem. CSc. *Divadelní revue* 21/3, s. 146–153.

Knopp, F. (2007). Václav Tille a divadlo: in: Tille, V. *Kouzelná moc divadla*. Praha: Divadelní ústav, s. 383–416.

Mokres, F. (1999). Zákony o vysokých školách z let 1948–1989. *Pedagogika* 49, s. 115–127.

Pokorný J. (1955), Kde nás tlačí bota. *Divadlo* 6, s. 3–9.

Pömerl, J. (1995). Divadlo v době politického „tání“ (1956–1962). In: Just, V. a kol. *Česká divadelní kultura 1945–1989 v datech a souvislostech*. Praha: Divadelní ústav, s. 34–48.

Rauchová, J. (2015). Divadelní fakulta Akademie múzických umění v letech 1953–1961. In: Petráš J. – Svoboda L. (eds.), *Československo v letech 1954–1962*. Praha – České Budějovice: Ústav pro studium totalitních režimů – Jihočeské muzeum, s. 111–116.

Rauchová, J. (2011). *Spoutané divadlo*. České Budějovice: SPKD.

Rektorisová, K. (1961). Z historie DAMU a Disku. In: *15 let DAMU a Disku*. Praha: Svaz čs. divadelních umělců, s. 20–33.

Scherl, A. (1971). Dr. Jan Port. *Teatralia* 2, s. 87–89.

Trávníčková, M. (2014). Divadelní oddělení Národního muzea (1924–2014). Nástin jeho historie se zvláštním zřetelům na zakladatelskou éru Jana Bartoše. In: *Sborník Národního muzea v Praze, Řada A - Historie*, sv. 68, č. 3–4, s. 5–22.

15 let DAMU a Disku (1961). Praha: Svaz čs. divadelních umělců.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Historie teatrologie na Filozofické fakultě UK. <http://dv.ff.cuni.cz/index.php?menu=katedra&sub=katedra&str=historie.php>, citováno 20. 6. 2015.

Kubínová – Lantová (2008). Heslo Jan Mukařovský. <http://www.slovníkceske-literatury.cz/showContent.jsp?docId=518>, citováno 15. 6. 2015.